

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี 2517 ขณะนี้ได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 7)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเหลือคณานับต่อปวงชนชาวไทย ตลอดระยะเวลา 60 ปีที่ครองราชย์สมบัติพระองค์ทรงนำสิ่งที่พระองค์เรียนรู้จากโครงการพระราชดำริต่าง ๆ มาใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งและสรุปหลักธรรมที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ ทรงมีพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับข้อคิดเหล่านี้ต่อพระสภานิกธของพระองค์หลายโอกาส โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2549 : 22) เช่น

“...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิตรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมักไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...” (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 4) และพระองค์ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรัสแก่กรรมการกิตติมศักดิ์สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร เกี่ยวกับประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงพยาบาลศิริราช ความว่า “ที่คนทั่วไปยังมีความสงสัยในคำเศรษฐกิจพอเพียง ท่านทั้งหลายมีความคิดว่าอย่างไร เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ศึกษามา แต่ว่าอย่างไรที่ว่า มีประโยชน์เพราะว่าโดยมากเศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็คิดแบบเล่นๆ เกินไป แต่ว่าเป็นการรอคำว่า เศรษฐกิจแล้วก็พอเพียง ก็ไม่ค่อยเข้าใจว่าพอเพียงอะไร ถ้าถามความคิดในตัวพอเพียงก็แปลว่า ทำอะไรไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ้งชานแล้วก็ทำด้วยเหตุผล อันนี้ผู้เชี่ยวชาญก็ต้องพยายามที่จะอธิบายว่า เป็นเศรษฐกิจ ความพอเพียงก็คือ ไม่ฟุ้งชาน ไม่ทำอะไรให้มันเกินไป เมื่อทำอะไรให้ เมื่อทำแล้วได้ผลในการทำ ถ้าได้ผลก็หมายความว่า ประหยัด สำหรับชาวบ้าน สำหรับคนที่ทำเศรษฐกิจนี้เอง” (เดลินิวส์. 2554 : 15)

สังคมไทยได้ตระหนักและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ประเทศไทยเผชิญกับ

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และสถานการณ์ในขณะนั้นได้สะท้อนผลการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลและยั่งยืน เนื่องจากมุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ขณะที่สังคมเผชิญปัญหาในหลายด้าน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ปัจจุบันการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างกว้างขวาง เป็นปรัชญาที่ชี้นำยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้นำไปเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงประเทศมีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและบริหารจัดการความเสี่ยง ทำให้สังคมไทยสามารถฟื้นตัวและผ่านพ้นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและภัยพิบัติได้ดีกว่าในอดีต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 22-23)

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืนการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมืองเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี

ให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัวชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาต่างๆ เพื่อป้องกัน ปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่ไป กับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มี โอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ที่มั่นคงและยั่งยืนและแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 11 ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยงซึ่ง เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและภายในประเทศ โดยเฉพาะภาวะผันผวนด้าน เศรษฐกิจพลังงาน และภูมิอากาศ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งเชิงบวกและลบ ดังนั้นทิศทางการบริหารจัดการประเทศภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นการใช้จุดแข็งและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็งและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของ ประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศที่เน้นการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของฐานการผลิตภาคเกษตร และการประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขณะเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวในการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค ซึ่งประเทศ ไทยมีพันธกรณีภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้โอกาสที่เกิดขึ้นและเพิ่มภูมิคุ้มกัน ของทุนที่มีอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม พร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 12 - 13)

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการด้านศึกษา เพื่อพัฒนา เยาวชน และประชาชนคนไทยให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกใน ความเป็นพลเมืองเมืองไทยและพลเมืองโลก จากวิกฤตปัญหาของชาติทางด้านเศรษฐกิจและ สังคมในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลได้น้อมนำหลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาประเทศและพัฒนา การศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับ คุณภาพและยกระดับมาตรฐานผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากร ทางการศึกษา และสถานศึกษา มี กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองในระบบ การศึกษา สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปฏิบัติจริงให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและมึ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : เว็บไซต์) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) ได้มีการวางแผนสู่การปฏิบัติโดยมีเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผน ในปี 2559 การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายคือ คนไทยต้องเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มี

ความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ไม่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสุข มีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 9) นอกจากนี้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม มาตรฐานที่ ส 3.1 ให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในข้อที่ 5 ในจำนวน 8 ข้อ คือ “อยู่อย่างพอเพียง” อีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 37)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัดกระจายทั่วประเทศ ตระหนักเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด ปฏักฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดเป็นจุดเน้นที่สำคัญ โดยกำหนดในกลยุทธ์ที่ 2 ปฏักฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา ซึ่งมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานระบุชัดเจนในคำรับรองการปฏิบัติราชการ อีกทั้งนวัตกรรมการจัดการศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ได้กำหนดในสาระการเรียนรู้สู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล สาระการเรียนรู้โลกศึกษา (Global Education) คือ เรียนรู้ถิ่นฐาน สืบสานวิถีไทย มองไกลศึกษาโลก สืบโชคชะตามนุษย์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการประยุกต์หลักคิดจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้น ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นโยบายในการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2552 – 2561) การปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 – 2561) เป็นการปฏิรูปใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยมีขอบข่ายการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ในปี 2555 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับเปลี่ยนขอบข่ายการประเมินเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

และในปี 2556 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายให้ทุกจังหวัดต้องมีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : 4) โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ได้พัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการโดยการบูรณาการ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษาจากการสรุปผลการดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง ปี 2554 มีสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ จำนวน 5 โรงเรียน สถานศึกษาพอเพียง 30 โรงเรียน ซึ่งยังไม่สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. 2554 : 15)

จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและปัญหาในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศ ข้อเสนอแนะ แนวปฏิบัติ และแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม สถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริงและเพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก
2. สถานศึกษาขนาดต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,784 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 32 คน และครูผู้สอนจำนวน 317 คน ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ขนาดของสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยมีขอบข่าย 5 ด้าน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : เว็บไซต์) 1)ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ดำเนินการระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึง ตุลาคม 2556

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบภารกิจการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษา 5 ด้าน ซึ่งได้จากตัวชี้วัดจากคู่มือการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปี 2555 ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยศึกษาเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. 2554 : 24)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
<ol style="list-style-type: none"> 1. สถานภาพ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา 1.2 ครูผู้สอน 2. ขนาดสถานศึกษา <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ขนาดเล็ก 2.2 ขนาดกลาง 2.3 ขนาดใหญ่ 2.4 ขนาดใหญ่พิเศษ 	<p>การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2. ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ไว้ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยให้ดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง โดยยึดหลัก (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (4) มีความรู้ และ (5) มีคุณธรรม

2. สภาพการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินงานจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่วางไว้ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ซึ่งแต่ละด้านมีความหมายดังนี้

2.1 การบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง การจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินการ ด้านนโยบายการขับเคลื่อน ด้านวิชาการ ด้านแผนงาน ด้านงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไป

2.2 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการด้านบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การปฏิบัติตน เพื่อนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยด้านการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านกิจกรรมนักเรียนและด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.4 การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาผู้บริหาร ครูและผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอน และการบริหารจัดการในสถานศึกษารวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดำเนินชีวิตและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการติดตามและขยายผล การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจริงจากผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ตัวผู้เรียนและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จนเกิดผลสำเร็จอันเป็นรูปธรรมกับสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

4. ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2556

5. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาแบ่งตามจำนวนนักเรียนตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555 : เว็บไซต์)

สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน น้อยกว่า 499 คน

สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500 – 1,499 คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 1,500 – 2,499 คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียน มากกว่า 2,500 คน

6. ข้อเสนอแนะ หมายถึง คำแนะนำหรือข้อคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค หรือแนวทางการแก้ไขในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

7. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิ

8. ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นข้อขัดข้อง ขัดขวาง ในการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ซึ่งมีขอบข่ายดังนี้ คือ (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ครูและผู้บริหารได้ทราบสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ศึกษาข้อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ไปใช้ในการพัฒนาและจัดการศึกษา
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ไปใช้ในการพัฒนาและจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY